

„MENTOR(H)ÁLÓ 2.0 PROGRAM”

TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008

www.jgypk.hu/mentorhalo

MENTOR(H)ÁLÓ 2.0 LEHETŐSÉG AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE

TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008

Mentor(h)áló 2.0 Program

A 30 órás pedagógus továbbképzések
akkreditációja és szervezése kapcsán születő tapasztalatok

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A 30 órás pedagógus továbbképzések akkreditációja és szervezése kapcsán születő tapasztalatok

A Mentor(h)áló 2.0 Program megvalósítása során a Szegedi Tudományegyetem Tanárképző Központjának koordinációjában 30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzések kifejlesztésére és megvalósítására került sor.

Jelen kiadvány a képzések akkreditációja és szervezése kapcsán születő tapasztalatokat foglalja össze.

SZÁSZ GÉZA

Az SZTE Tanárképző Központ szerepe a program célkitűzéseinek megvalósításában

A Mentor(h)áló 2.0 Program szakmai pilléreként a Szegedi Tudományegyetem Tanárképző Központja (SZTE TTK) a következő programelemek/célkitűzések megvalósításában vett részt megvalósítóként, illetve koordinátorként 2014. májusa és 2015. szeptember 22. között:

- digitális tananyagok kidolgozása,
- bővített tematikák kidolgozása,
- osztatlan tanárszakos képzési tervek és tartalmak megújítása,
- új típusú pedagógus-továbbképzés akkreditálása,
- hálózati együttműködés kiépítése és megvalósítása a magyar felsőoktatás (egyetemek és főiskolák) tanárképző központjaival, illetve a tanárképzésben részt vállaló felsőoktatási, köznevelési, államigazgatási és fejlesztő vevő aktorokkal.

A 30 órás pedagógus továbbképzések akkreditációs kereteinek kialakítása

Történeti áttekintés

A Szegedi Tudományegyetem tanárképzéssel kapcsolatos hagyományai – a jogelőd intézményeket is figyelembe véve – évszázados múltra tekintenek vissza. Ugyanakkor ennek megvalósulási formái szinte kizárólag a közismereti tárgyakat és ismeretköröket érintették. (Az osztatlan tanárszakos képzésben jelenleg is kizárólag közismereti tanárszakok vesznek részt, a szakmai tanári képzések – noha az Intézményfejlesztési Terv 2013-as változatában még fejlesztendő területként szerepeltek – nem kerültek regisztrálásra, illetve előkészítésre. Az úgynevezett bolognai [osztott vagy többciklusú] képzésben több nem közismereti tanárképzés is beindításra került [pl. kollégiumi nevelőtanár, nyelv- és beszédfejlesztő tanár, multikulturális nevelés tanára, tantervfejlesztő tanár] vagy éppen akkreditációs szándék merült fel velük kapcsolatban [agrármérnök-tanár], ám ezek az új jogszabályi rendelkezések értelmében kivezetésre kerülnek, utolsó meghirdetésük 2016-ban lehetséges [2016. szeptember 01-i kezdési időponttal].) Ezzel párhuzamosan az 1990-es évekig az SZTE több elődjének karai is részt vállaltak a központilag szervezett (ám mindinkább elszorvadozó) továbbképzési rendszer működtetésében.

Az 1990-es évek közepétől a szak- és továbbképzési rendszer átalakításával (gyakorlatilag a piaci szereplők beléptetésével) a korábban a pedagógusok továbbképzésében részt vállaló képzőhelyek (karok, tanszékek, intézetek) elvesztették addigi szerepüket, illetve a létrehozott „kiszervezett” akkreditációs rendszerben a nehezen reagáló,

elsősorban a közvetlen oktatási-kutatási feladatokra koncentráló, bonyolult belső hierarchiájú egyetemi közeg nehezen igazodott el, az elsődleges tevékenységek előtt megnyíló új perspektívák (hallgatói létszám robbanásszerű növekedése, nemzetközi oktatási és kutatási együttműködések, K+F, illetve K+F+I projektek, európai uniós programok) pedig hosszabb időre lekötötte kapacitásait.

Megállapítható, hogy az 1995-2014 közötti két évtizedben az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kara, illetve jogelődje, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola mellett a Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézete folytatott többé-kevésbé rendszeres továbbképzési tevékenységet, a többi kar elsősorban diplomát adó, de általában nem a pedagógustársadalmat megcélzó szakirányú továbbképzésekkel bővítette portfólióját.

A pedagógus továbbképzések akkreditációs eljárásának előkészítése a Szegedi Tudományegyetemen: a pedagógus továbbképzés átalakulásából adódó feladatok; ezek megvalósításának előkészítése a Mentor(h)áló 2.0 program keretében

A 2011-ben a nemzeti felsőoktatásról, illetve a köznevelésről szóló törvények elfogadásával meginduló, majd a tanárképzés, a szakképzés és a továbbképzések teljes rendszerét alapvetően átformáló jogszabályi változások új helyzet kialakulásához vezettek a pedagógus továbbképzések területén is. Új aktorokat és felelősöket nevesítettek, átszervezték a tanárképzés rendszerét, létrehozták és feladatokkal, valamint jogosítványokkal ruházták fel a tanárképző központokat, és sor került az új típusú pedagógus továbbképzés bevezetésére, valamint az ennek keretét adó – minden furcsasága ellenére az eddiginél követhetőbb és transzparenssebb – új akkreditációs rendszer felállítására is. Egyértelműen pozitív fejleményként kell értékelnünk, hogy a továbbképzés elsődleges szereplőivé a tanárképzéssel

is foglalkozó felsőoktatási intézményeket ették meg, illetve hogy ezeken belül is definiálták a pedagógusképzés felelőseit (a legtöbb esetben a tanárképző központot).

Ezen fejlemények figyelembevételével került sor a Mentor(h)áló 2.0 menedzsmentje, valamint a pályázati célkitűzés (10 db 30 órás pedagógus továbbképzési program akkreditálása, illetve próbatanfolyamok megszervezése) megvalósításában érintett, tanárképzéssel is foglalkozó SZTE-karok, illetve a Tanárképző Központ közötti egyeztetésekre 2014 tavaszán.

Az egyeztetések során az alábbi tényezőket kellett figyelembe venni:

1. az egyes pedagógus továbbképzési akkreditációs anyagok kidolgozását és a tanfolyamok megszervezését (a kontakt-órák megtartását) csak az adott tanárszak képzéséért felelős egység (kar, intézet, tanszék, szakcsoport) valósíthatja meg; ellenkező esetben sérül a továbbképzés színvonalát garantáló szakmaiság elve.
2. A továbbképzések előkészítésének és megszervezésének biztosításához az egyes karokon (illetve általában az SZTE-n) nem áll rendelkezésre külön apparátus, azt az egységekben dolgozó kollégák többletmunkájával és a program által biztosított finanszírozás segítségével lehet csak megvalósítani.
3. Az akkreditálandó továbbképzések körét úgy kell meghatározni, hogy az minden szereplő számára az optimumot biztosítsa: a köznevelésben oktatók számára a mindennapi munka során hasznosítható tartalmakat biztosítson, az egyetemi oktatók részéről az előkészítő és oktatási munka során kifejtett erőfeszítések megfelelő létszámú résztvevő jelentkezését implikálják. (Mindezek egyúttal a pályázati eredmények fenntarthatóságának is biztosítékai.)

4. Az előkészítő, akkreditációs és szervezési munka teljes folyamatának egyetemi szintű vezető irányítása és felügyelete alatt kell állnia; ezzel biztosítható a koordináció hatékonysága, a tapasztalatok érdemi megosztása, az egyetemi ütemterv tartása és az egységes képviselőt a bírálók, illetve a miniszteriális szintű igazgatási szervek irányában.

Az egyeztetések eredményeként meghatározásra került az akkreditálandó képzésekhez rendelt közismereti tanárszakok (ezek az úgynevezett „nagy” reál és humán szakok: fizika, kémia, matematika, földrajz, biológia, magyar, történelem, angol, német), az érintett Karok és egységek (Bölcsészettudományi Kar, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Természettudományi és Informatikai Kar), valamint a programfelelősök (intézet- vagy tanszékvezetők, szakdidaktikusok) köre, tisztázásra került az egyetemi ütemterv (határidők és feladatok), valamint a feladatvégzés finanszírozásának köre. (A pályázati célkitűzésnek megfelelően a többletmunka, az akkreditáció és a próbatanfolyamok szervezési-oktatási költségeinek finanszírozását a Mentor(h)áló 2.0 program vállalta magára.) A tevékenység egyetemi szintű koordinálásáért és a képviselőtért felelős egység a Szegedi Tudományegyetem Tanárképző Központja, felelős vezetője 2014. szeptember 30-ig Dr. Forgács Tamás, 2014. október 01. és 2015. június 30. között Dr. Szász Géza, 2015. július 01-től ismét Dr. Forgács Tamás megbízott főigazgatók. (Dr. Szász Géza Dr. Forgács Tamás külföldi távolléte miatt kapott határozott idejű főigazgatói megbízást.)

Az első részfeladat teljesítési határidejének 2014. október 10. napot jelölték ki. Ezen határidőig kellett feltölteni az on-line akkreditációs felületre az akkreditációs anyagok első, bírálatra előkészített („nulladik”) változatát. E folyamat részletes leírása a következő alfejezetben található.

Az akkreditációs folyamat konkrét megvalósulása, eredményei és tapasztalatai

„Nulladik” és első körös akkreditáció

A 2014. június-október közötti előkészítő időszak során a fejlesztésben részt vevő kilenc szak összesen tíz továbbképzési program kidolgozását kezdte meg. (A matematika szak két – egy általánosabb és részterületi – továbbképzési program kidolgozását vállalta.) A szakmai tartalmak kidolgozásával párhuzamosan zajló adminisztrációs előkészítő munka legfontosabb elemének az új típusú akkreditációs folyamat on-line felületének megismerése, illetve a felület használatával kapcsolatos eljárásrend kidolgozása bizonyult. Miután a törvényi szabályozás értelmében intézményenként egy azonosító és belépési kód kérhető, az intézmény képviselőt e területen ellátó Tanárképző Központ vállalta magára az elektronikus felülethez való hozzáférés szabályozását. A kidolgozott protokoll – melyen a későbbiekben csak két apróbb változtatás történt – alapvetően meghatározta a munka menetét és nagy mértékben hozzájárult a Tanárképző Központ intézményen belüli pozicionálásához, addigi jobbára kialakulatlan keretek között folyó tevékenységének professzionalizálódásához, a helyes munkamegosztáshoz.

A kidolgozott protokoll értelmében a fejlesztők közvetlen hozzáférést kaptak az on-line felülethez, ami a rendkívül alacsony létszámmal (1 főigazgató és 1 főelőadó) működő Tanárképző Központ számára lehetővé tette, hogy ellenőrző-koordináló-képviselői aktorként vállaljon az akkreditációs folyamatban. A képzések alapítójává a Tanárképző Központ vált, és egyúttal a Központ főigazgatója lett a minisztériumi szervek egyetemen belüli partnere.

A fejlesztés-feltöltés első fázisa megmutatta a két szempontból is új helyzetből (új akkreditációs szempontok, új – elektronikus – felület) fakadó nehézségeket. A feltöltések többször hiányosak voltak, egyes programok lezárása („beküldése”) túl hamar történt, ami kizárta a javítás lehetőségét, illetve időközben a Központ élén is vezetőváltás zajlott. A tapasztalt nehézségeket az akkreditációs felület üzemeltetője is tapasztalta, így hiánypótlásra (hibajegyzékkel) visszanyitotta a felületet, és a beküldéshez novemberi határidőt adott meg. A fejlesztőkkel történt konzultációt követően a Tanárképző Központ a protokoll átalakítása mellett döntött: az egyes fejlesztők feltöltéseit a Központ főigazgatója áttekintette, az esetleges hiányosságokról megbeszélést folytattak, aminek eredményeként – egy kivétellel – immár egységes a Tanárképző Központ által lezárt/beküldött anyagok kerültek a bírálókhoz. (A németes program lezárása – figyelmetlenség miatt - túl korán történt meg, így nem tudták figyelembe venni a Központ előírásait.)

Javítások és véglegesítés: út az akkreditációhoz

A 2014 őszen beküldött továbbképzési programok elbírálási folyamata első pillantásra rendkívül negatívan zárult: valamennyi képzési programunk elutasításra került, azzal, hogy a hibák javítása esetén – nem új eljárásnak minősülve – ismét beadhatók. Az egyes esetekben 3-4 hónapot is a képzések kialakításával (és csaknem ugyanennyit a különböző szintű döntésekre való várakozással) töltő fejlesztők körében igen vegyes visszhangot váltott ki az elutasítás. Az egyes résztvevőkkel a Tanárképző Központ által lefolytatott egyeztetések során ugyanakkor kiderült, hogy a fejlesztők – a protokoll korábbi módosítása ellenére – sokszor magányosan, illetve a szakmai szempontból nem feltétlenül felkészült tanszéki vagy kari adminisztrátorok segítségével végezték munkájukat, így igazi belső kontroll nem

valósulhatott meg. Ez vezetett a kidolgozási-feltöltési protokoll utolsó változtatásához: a fejlesztők számára az adminisztrációs-feltöltési folyamatban a Tanárképző Központ főelőadója – szükség esetén a főigazgató – nyújtott segítséget, és beküldés immár kizárólag a főigazgató minden egyes elemre kiterjedő ellenőrzése után volt lehetséges. Megjegyzendő, hogy az országos főhatóság részéről mindvégig rendkívül segítőkész és türelmes, megértő magatartás volt tapasztalható, ami nagyban segítette munkánkat, a feszültség enyhítését.

Közös erőfeszítéseinket ezúttal siker koronázta: valamennyi benyújtott pedagógus továbbképzési programakkreditálásra (alapításra) került.

A Szegedi Tudományegyetem Tanárképző Központja által a Mentorháló 2.0 program keretében akkreditált (alapított) 30 órás pedagógus továbbképzési programok (zárójelben az alapítási engedély száma)

- „A Földrajz Új Világa” számítógép, és Internet alkalmazása a földrajztanításban (23/132/2015)
- Gyakorlatorientált módszertani ismeretek angoltanárok számára - értékelés, tananyagválasztás és tanulóközpontú feladattervezés (23/122/2015)
- Közlésformák a magyar nyelv- és irodalomórán (23/123/2015)
- Korszerű matematika korszerű módszerekkel (23/117/2015)
- Függvényekről, érdekesen. Az analízis fogalmai nem szokványos megközelítésben (23/118/2015)
- Új eredmények a történettudományban (23/133/2015)
- A környezettudomány biológia tanításába beépíthető legújabb eredményei (23/119/2015)

- Modern kémiai ismeretek (23/120/2015)
- Fizika emelt szintű érettségi kísérleti feladatainak elvégzése és elemzése a tapasztalatok tükrében (23/146/2015)
- Tanítsunk németet a digitális világban! Nyelvhelyesség és szókinchasznaolat fejlesztése a kommunikatív nyelvoktatásban (23/121/2015)

A 30 óras pedagógus továbbképzések akkreditációs és szervezési perspektívái a pályázati eredmények fenntartásának tükrében

A tanulmány által vizsgált időszakban az alapítási engedéllyel rendelkező programok közül egyesek már 2015 júniusában, a többi pedig 2015 ősz elején ingyenes próbatanfolyam szervezését valósíthatták meg, ami a pedagógusok tényleges érdeklődésének is köszönhető. Ezzel megállapítható, hogy a pályázati célkitűzés megvalósítása minden szempontból sikeres: megtörtént a továbbképzési programok kidolgozása, alapítása (akkreditációja) és indítása (megszervezése). Mindamellott az is bizonyítást nyert, hogy a Szegedi Tudományegyetem, mint nagy hagyományú és megkérdőjelezhetetlen szakmaiságú képzőhely képes a valós érdeklődés feltérképezésére, az igények szerint program kidolgozására és megvalósítására. Ezzel bizakodóan tekinthetünk az intézmény előtt a pedagógus továbbképzési területen kinyíló perspektívákra.

Ugyanakkor a képzés szervezése már a próbatanfolyamok indítása során sajátos gyermekbetegségekől szenvedett. Az egyébként igen helyesen kari (és azon belül intézeti, tanszéki) autonómiákra építő Szegedi Tudományegyetem mindmáig (e tanulmány lezárásáig) nem rendelkezik olyan központi szervvel, amely képes lenne hatékonyan és vitáktól mentesen ellátni a továbbképzések szervezését (jelenlegi

struktúrájában erre a Tanárképző Központ is alkalmatlan), így ez a munka a kari és intézeti, tanszéki kollektívákra hárul, ami szükség-szerűen feszültséget, ellenérzést generál, és több esetben a fejlesztési hatékonyság csökkenését indukálhatja.

Összegzés

Megállapítható, hogy a beszámoló tárgyát képező időszakban, amely gyakorlatilag a 2014/2015 tanévet, illetve a 2015/2016-os tanév első heteit öleli fel, a Mentor(h)áló 2.0 program támogatásával a Szegedi Tudományegyetem fejlesztői, képzőhelyei és Tanárképző Központja által alkotott szervezet sikeresen sajátította el az új típusú pedagógusképzés kidolgozási és alapítási módszereit, eljárásait; képes volt saját hiányosságainak felismerésére, azok korrigálására, és jelezte, hogy a hazai pedagógus továbbképzés súlyponti aktoraként kíván és tud is a jövőben fellépni.

Az indítási (szervezési) folyamat visszasságai ugyanakkor rámutattak arra, hogy a kétségtelen fejlesztési (szakmai és igazgatási) eredmények mellett a terület további szabályozásra, „finomhangolásra” szorul az Egyetemen az optimális működési keretek kialakításának érdekében